

«RENT MILJØ – RENT SKOLEKLIMA MED KREATIVITET»
MILJØPRAKSIS I SKOLEN

2023-1-NO01-KA 220-000159229

Bærekraft i litteraturpensum på gresk videregående skole

Aldersgruppe: 15–18 år (1. og 3. klasse på videregående skole)

Introduksjon:

Litteratur er knyttet til den menneskelige erfaringen og utvider vår horisont og kritiske evne for å lede oss til forståelse av oss selv og verden vi lever i. For den greske virkeligheten har naturen, livet på landet så vel som livet i byen, det greske landskapet generelt, en viktig plass i litterær produksjon. Noen ganger som et symbol og noen ganger som en ramme for handling, noen ganger som en metafor for en emosjonell tilstand og noen ganger som en bærer av høyeste verdier, har naturen uendelige refleksjoner i moderne gresk litteratur. Og selvfølgelig blir den en anledning til å inspirere musikalske komponister eller til å kombinere den med maleri, teater eller kino.

Gjennom et utvidet utvalg av tekster om naturen og menneskets plass i den, fremstår litteraturens rolle som strategisk, ettersom den utvikler et repertoar av symbolske former, moduser og konvensjoner som legger til rette for en analytisk tilnærming til aspekter av verden som eksisterte før og den som omgir den.

studentene, og forsterker deres kritiske holdning til måten litteratur presenterer meninger og verdier på.

Hvorfor det er viktig:

1. Utviklingen av elevenes kritiske og kreative forhold til omgivelsene

Det grunnleggende målet med litteraturundervisningen på gresk videregående skole er kritisk utdanning i moderne kultur. Utviklingen av studentenes kritiske og samtidig kreative forhold til det moderne naturlige, sosiale og kulturelle miljøet, samt den symbolske styrkingen av alle studenters subjektivitet, gjør dem til mistenksomme og aktive borgere og kulturprodusenter. Dette betyr at utgangspunktet er problemene og egenskapene til den moderne, kompliserte og vanskelig forståelige verden. Et av disse problemene, den økologiske katastrofen, krever umiddelbar bevissthet og årvåkenhet, adopsjon av verdier og praksiser og iverksetting av initiativer og handlinger.

2. Miljøbevissthet

Litteraturkurset kommer til å snakke indirekte om hva vi ser eller lever, for å belyse planetens økologiske bekymring og for å sette i gang alarmklokker, som vi ofte ikke hører. De flere dagers brannene som ikke slukker, stormvindene, flommene som begraver hundrevis av mål i gjørme, stigende temperaturer, vann- og luftforurensning, kjemikalier i mat og andre lignende fenomener bør vekke oss til å stoppe vår hektiske marsj mot selvdestruksjon.

3. Å koble lesing til personlige erfaringer og verdier.

Studentene stiller kritiske spørsmål/diskusjonstemaer om problemstillinger som tekstene tar opp.

Disse spørsmålene fungerer som akser eller sentre for interaksjoner og samtaler mellom studenter, som frie personligheter både i sine intellektuelle og emosjonelle dimensjoner.

Kurs: Moderne gresk språk og litteratur - Første klasse (alder 15-16)

Mål: Forståelse, tolkning og kritisk tilnærming til litterære tekster, slik at studentene undersøker hvordan oppfatninger, holdninger, ideer og fordommer om natur og miljø er representert.

Viktige emner:

- Fokus på vanlige mennesker, spørsmålet om et liv i forsoning med naturen, naturrommets selvforsyning, nøysomheten og menneskets søken etter livets substans bak det ytre. • Naturens effekt på menneskesjelen i tidligere livsformer, i kontrast til den moderne livsstilen og sosiale organiseringen. Fortidens litteratur som en kompleks transcendens av virkeligheten kan blant annet gi innsikt i oppfatningene av naturen i andre tider. Hvordan forsto mennesker sin sosiale eksistens i forhold til naturressurser? Hva var deres landskapsoppfatning?
- Kontakten med naturen som en vei ut for personlig livskvalitet og sosial omdefinering. revurdering av vår atferd overfor naturen og endring av livsstil.

Aktiviteter:

- Tolkning og kritisk tilnærming til tekstene med sikte på å undersøke hvordan ideer, oppfatninger, fordommer, om mennesket, samfunnet og verden.
- Tilnærming til den historiske dimensjonen av den menneskelige tilstanden, det vil si måten det historiske øyeblikket danner bevisstheter, verdier og identiteter og definerer individers forhold til sine omgivelser og sin individuelle kurs.
- Taleproduksjon i klasserommet • Presentasjon av individuelt og/eller gruppearbeid.
- oppfordre studentene til å foreslå tekster med lignende innhold for diskusjon og presentasjon i klassen utnyttelse av sine tolkningsforsøk for å underbygge sine standpunkter
- viser filmer basert på litterære verk av miljøinteresse elevene lytter til poesi satt til musikk
- Klasseromsdiskusjoner om viktigheten av miljøvern

Typiske aktiviteter: Leksjoner, veiledede diskusjoner, praktiske laboratorieøvelser, kreative laboratorieøvelser, filmvisning, musikklytting

Eksempler:

1. Utdrag fra Dionisios Solomos' verk «Fritt beleiret»

«De frie beleirede» er blant de viktigste verkene til Dionisios Solomos og i moderne gresk poesi generelt. Temaet er den heroiske kampen til innbyggerne i Messolonghi under den andre beleiringen av byen av osmanerne (1825-1826), frem til den desperate utveien. Med utgangspunkt i den spesifikke historiske hendelsen går dikteren tilbake til menneskets kamp for moral og indre frihet. I diktet høyden av menneskets sjel og samtidig de naturlige følelsene (kjærlighet, morskjærlighet, begeistring for ære, filantropi og kjærlighet til naturens gode ting) i all sin intensitet, mens de er dekket av dødens skygge. I den himmelske freden, hvor dikteren opphøyer de beleirede, slik at «alle deres verk, ord og refleksjoner kan sammenlignes med naturens vakreste og søtteste skapelse».

Fristelsen (utdrag nr. 6 fra diagram C)

*Kjærligheten danset med den blonde April,
Og naturen fant sin gode og søte tid, og inn i skyggen
som blusset opp og lukket dugg og lukter
Uhørbar og besvimt fuglesang.
Vann rent og søtt, vann grasiøst,
De heller seg ned i den parfymerte avgrunnen,
og de tar kalven hennes og etterlater duggen sin, og alt
i solen viser rikdommene fra kilden deres, de løper hit, de løper dit, og de
oppfører seg som nattergaler.
Livet springer ut på jorden, på himmelen, i bølger.
Men i sjøen vannet, stille og hvitt, Stille hvor enn du
ser, og så hvitt til bunnen, lekte sommerfuglen med en liten ukjent
skygge, Som har parfymert søvnen sin i den ville liljen.*

*Månestruck, min venn, fortell meg hva du ser i kveld
Natt full av mirakler, natt full av magi!
Uten landet, himmelen og havet til å blåse, ikke så
mye som bien gjør nær blomsten, rundt noe stille som
hvitner i sjøen, alene rørte fullmånen seg, og en vakker jente
kommer ut kledd i dens lys.*

Oppgaver

- I de to første versene er hovedtemaene kjærlighet og vår. Med hvilke bilder utvikles disse temaene i de følgende versene i utdraget?
- Et av hovedtrekkene i den første delen er bevegelse; hvordan kommer den til uttrykk og hva er dens betydning? Hva er hovedtrekkene i den andre delen?
- Begrunn tittelen på avsnittet, etter å ha tatt hensyn til vers nr. 14 «*Sjelen skjelver og «søtt bommer på seg selv»*» (Diagram B, nr. 2).
- I sine *Refleksjoner* (nr. 5) formulerer poeten sitt ønske om å danne en skala av krefter som «beleirer» folket i Messolonghi, og som de klarer å overvinne. Ved å se på diagram B og C igjen: a) oppsummer disse kreftene, b) si hvilke av dem som er naturlige (vedrørende det naturlige mennesket) og hvilke som er moralske (vedrørende den moralske delen av mennesket).

2. «Triseugeni»

(Utdrag fra teaterstykket «Triseugeni», skrevet og utgitt i 1903 av Kostis Palamas)

Heltinnen, Triseugeni, er en vakker ung kvinne som ikke vil underkaste seg noen. Hun forelsker seg imidlertid i sønnen til farens fiende, skipsrederen og kapteinen Petros Floris. I utdraget diskuterer de sitt kommende bryllup.

[...] Jeg vil løpe ved din side, langt fra alle folkeslag, mot alle verdens hav. Helt fra barndommen av rumlet noe uforklarlig inni meg. Kone til Petros Floris og feen i bukten.

Gjorde ikke vegger meg alltid trist? Kvelte ikke huset meg? Gjorde ikke nabolaget meg syk? Fant jeg ikke alltid en anledning til å klatre opp i vinduet, være i gaten, leke på stranden, bære rundt i båtene, bleke klærne i elven, høste på sletten, strø på treskeplassen, plante i frukthagen, være oppe sent under stjernene, arrangere festivaler, strikke danser, nyte solens gleder, feire luftens feiringer? Og levde jeg ikke hele dette livet med lengselen i meg og med forventningen, søvnløs, om et dypere og sannere, friere og mer verdig liv? [...]

Oppgaver

- Hvordan påvirker naturmiljøet heltinnens sjel? • Hvordan passer naturen inn i heltinnens psyke?

- Hvilke budskap om naturens innflytelse på menneskesjelen formidler dikteren?

Ressurser

I tillegg til lærebøkene brukes følgende ressurser:

Digitale arkiver godkjent eller foreslått av Kunnskapsdepartementet og Institutt for utdanning
Politikk

- De pedagogiske manusene for litteratur fra Proteas nettportal. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>
  - Gresk språksenter: Indeks over digitale ressurser og verktøy for språkkurs for videregående skole . http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf
  - «Fotodentro» – Nasjonal aggregator av utdanningsinnhold <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>
  - WWF: «Naturens brytninger i moderne gresk litteratur»
<https://www.contentarchive.wwf.gr/images/pdfs/pe/Fysi&Anthropos3.pdf>
- Cantus firmus, Tidsskrift for kunst og tale: «Økologi i litteraturen»
https://cantus.blogspot.com/2017/12/blog-post_41.html

Vurdering:

- Klassedeltakelse: Evaluering av studentenes engasjement i klasseromsdiskusjoner om påvirkningen av miljøet på menneskeliv.
- Forstå innholdet i tekstene og verdiene de formidler som veiledere for det moderne liv.
- Refleksjonsaktiviteter og utvikling av metakognitive ferdigheter: Studentene blir bedt om å beskrive måten de jobbet på, strategiene de brukte for å tilnærme seg tekstene eller ferdighetene de brukte for å oppnå et bedre resultat.

Konklusjon:

Fortidens litteratur som en kompleks transcendens av virkeligheten kan blant annet gi innsikt i oppfatningen av naturen i andre tider. Den gir innsikt i hvordan folk pleide å forstå sin sosiale eksistens i forhold til naturressurser og i landskapsoppfatningen, byrommet og bruken av teknologi. Gjennom en kombinasjon av aktiviteter vil elevene begynne å forstå effekten av naturmiljøet på menneskets sinn og sjel, slik at de handler for å beskytte det.

Kurs: Moderne gresk språk og litteratur – Modul «Økologi» – Tredje trinn (17–18 år)

Mål: Tolkning av den litterære teksten knyttet til økologi slik at studentene kan formulere en fortolkende kommentar. Den fortolkende kommentaren utgjør personlig arbeid som studentene utfører for å rekonstruere elementer fra tidligere undervisning eller lesing.

Viktige emner:

- Hvilken rolle menneskelig atferd spiller i ødeleggelsen av miljøet.
- Kontakten med naturen som en vei ut for personlig livskvalitet og sosial omdefinering.
revurdering av vår atferd overfor naturen og endring av livsstil.

Aktiviteter:

- Tolkning og kritisk tilnærming til tekstene med sikte på å undersøke hvordan ideer, oppfatninger, fordommer, om mennesket, samfunnet og verden.
- Utarbeidelse av en tolkende kommentar.
- Presentasjon av individuelt og/eller gruppearbeid.
- Utnyttelse av sine tolkningsforsøk for å underbygge sine standpunkter.
- Klasseromsdiskusjoner om viktigheten av miljøvern.

Typologi av aktivitetene: Leksjoner, Veiledede diskusjoner, praktiske laboratorier, Kreative laboratorier

Eksempler:

1. *Nikiforos Vrettakos* «Tale-protest på en konferanse om miljøforurensning»

(*Nikiforos Vrettakos' poesi er preget av et optimistisk humør og en dyp kjærlighet til naturen, livet og mennesket*)

Før atmosfæren ble forurenset, mine herrer, burde den ha noe annet som blir infisert. Hvordan og fra hvilke saprophytter eller **mikroorganismer**, kanskje jordens råtnende begynnelse, ingen kan kanskje si det nøyaktig. Historie er en veldig vanskelig ting. Begynte det når

Europeerne kjempet i Kina for opium og for Kristus? Eller den tiden da svarte mennesker ble lastet som svsker, de ble losset på strendene i hauger og solgt for ti cent stykket? Før?

Da? I går, da den forferdelige forretningsmannen fra Hades, med masovnskrematoriene, hevdet at Gud skapte ham og at han planla sin skjebne på jorden, mens det er udiskutabelt at Gud aldri får tak i dritt?

Hvilket løfte skal vi gi fisken nå, mine herrer?

Vi kunne absolutt gjort det i dag, hvis smittede organismer med tiden ble isolert, hvis urene hender ble hugget av, Hvis den ble tømt Frihetsgudinnen i tide for det råtnende blodet den har inni seg. Uansett, for vi må ikke miste håpet, vi må gjøre noe. Et sted å flykte.

La oss handle uansett. La oss dra til Delfi!

Oppgaver

- Hvilke problemer klager dikteren over?
Finn to symbolord og skriv hva de symboliserer.
- Er du enig eller uenig i dikterens synspunkter? Dokumenter synspunktene dine.

2. Profeti

Diktet tilhører samlingen til Argyris Chionis «Stillhetens stemme», Dikt 1966–2000, «Det vil bli tid»

at havet vil tørke ut
og skipene skal bli til karavaner,
og det skal bli vår sjel
ørken
og måkene
kjæledyrdrømmer
Tiden vil komme
hvor døden
vil ikke lenger være bunnen
men solen
og nostalgi
ikke landet
men vannet.
Så også drømmen

den vil skifte farge;
den blir ikke blå lenger
men gul.»

Oppgave:

Hva tror du innholdet i «Profetien» er? Begrunn svaret ditt med tre tekstlige indikatorer. Med tanke på at diktet er inkludert i en samling fra 1966, tror du at «Profetien» blir verifisert i vår tid?

Ressurser

I tillegg til lærebøkene brukes følgende ressurser:

Digitale arkiver godkjent eller foreslått av Kunnskapsdepartementet og Institutt for utdanning
Politikk

- De pedagogiske manusene for litteratur fra Proteas nettportal. <http://proteas.greek-language.gr/scenarios.html>
- Gresk språksenter: Indeks over digitale ressurser og verktøy for språkkurs for videregående skole . http://www.iep.edu.gr/images/IEP/EPISTIMONIKI_YPIRESIA/Epist_Monades/B_Kyklos/Humanities/2017/evretirio_2017_final.pdf
- «Fotodentro» – Nasjonal aggregator av utdanningsinnhold <http://photodentro.edu.gr/aggregator/>
- Studie av nyhellenismen. Ny gresk litteratur og kultur www.snhell.gr

Vurdering:

- Klassedeltakelse: Evaluering av studentenes engasjement i klasseromsdiskusjoner om påvirkningen av miljøet på menneskeliv.
- Forstå innholdet i tekstene og verdiene de formidler som veiledere for det moderne liv.
- Klarheten i formuleringen av hovedtemaet, som er relatert til graden av forståelse av ideer og det emosjonelle klimaet i teksten.
- Lese studentenes svar på emnet, med tilstrekkelig dokumentasjon og støtte for svaret med referanser i teksten.

Konklusjon:

Kan litteratur engasjere studentene slik at de endrer sin livsholdning og tar initiativ til å handle for å snu situasjonen? Kan litteratur gi praktiske løsninger eller til og med teoretiske konsepter som vil bidra til å endre tankesett? Sannsynligvis ikke. Men kunsten generelt gir ikke svar, men stiller spørsmål, demonstrerer problemer og reiser bekymringer. Dette er selvfølgelig ikke nok. Den går litt lenger når den utvikler en økologisk etikk, som angår våre individuelle valg, ettersom de starter med personlig oppvåkning og bevissthet og ender opp med å endre våre daglige liv. Og samtidig, når den utvikler en miljøpolitikk, der menneskeheten, fra den lokale kommunen til det globale samfunnet, vil ta spesifikke tiltak og påta seg spesifikke forpliktelser.